

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2566/67

1. ความเป็นมา

สถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} ในประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม จะมีความกดอากาศสูงทำให้อากาศปิด ลมสงบ ฝุ่นละอองไม่ฟุ้งกระจาย เกิดการสะสมในพื้นที่จนเกินมาตรฐาน องค์การอนามัยโลก (WHO) พบว่า PM_{2.5} มีอันตรายต่อสุขภาพของมนุษย์เพิ่มขึ้นจากในอดีตมาก เกิดเป็นผลกระทบให้ต้องจ่ายค่าเสียโอกาสด้านสุขภาพ อาทิ ค่ารักษาพยาบาล ค่าหน้ากากอนามัย เครื่องฟอกอากาศ และผลการศึกษาของกรีนพีซ เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และ IQAir พบว่าในปี 2563 มลพิษทางอากาศเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตก่อนวัยอันควรของคนไทยกว่า 14,000 รายใน 6 จังหวัด และมีการคำนวณเป็นมูลค่าความเสียหายทางเศรษฐกิจประมาณ 149,367 ล้านบาท กรุงเทพมหานครมีความเสียหายมูลค่าทางเศรษฐกิจจากมลพิษทางอากาศ PM_{2.5} กว่า 104,557 ล้านบาท โดยคิดเป็นร้อยละ 5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมของจังหวัด

ในปี 2566 สถานการณ์ฝุ่นละออง PM_{2.5} ทั่วประเทศ (1 พฤศจิกายน 2565 - 31 พฤษภาคม 2566) มีจำนวนวันที่ฝุ่นละออง PM_{2.5} เกินค่ามาตรฐาน 133 วัน เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมาร้อยละ 40 และจุดความร้อนเพิ่มขึ้นร้อยละ 226 โดยมีพื้นที่เผาไหม้สะสม 11.28 ล้านไร่ เป็นพื้นที่ภาคการเกษตร 2.46 ล้านไร่ ซึ่งพบจุดความร้อน (วันที่ 1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2566) เพิ่มขึ้นจากปีที่ผ่านมา คิดเป็นร้อยละ 94 และมีสัดส่วนพื้นที่พบจุดความร้อน ร้อยละ 25 ของพื้นที่ทั้งหมด แบ่งเป็น นาข้าว (ร้อยละ 12) ข้าวโพดและไร้หมุนเวียน (ร้อยละ 9) และอ้อย (ร้อยละ 4) จากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดผลกระทบเป็นวงกว้างต่อประเทศทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งปัจเจกบุคคลและส่วนรวมในหลายด้าน ได้แก่ ด้านสังคม สุขภาพ ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรเป็นหนึ่งในต้นเหตุของการเกิดฝุ่นละออง PM_{2.5} และกิจกรรมที่เกษตรกรดำเนินการเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเช่นเดิมเป็นปกติ ฉะนั้น การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจึงมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการต่างๆ ที่เข้มข้นและทั่วถึงทั้งมาตรการเชิงสมัครใจ เป็นการขอความร่วมมือ มีสิ่งจูงใจแบบมีเงื่อนไข และมาตรการเข้มงวด เชิงบังคับ รวมถึงมาตรการทางสังคม

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงมีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร ลงวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2566 มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน และมีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร และพิจารณาระบบการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตรทั้งระบบ ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล โดยนายกรัฐมนตรี ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศเพื่อความยั่งยืน ลงวันที่ 6 พฤศจิกายน พ.ศ. 2566 มีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พลตำรวจเอกพัชรวาท วงษ์สุวรรณ) เป็นประธาน ซึ่งได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาฝุ่นพิษ PM_{2.5} ปี 2567 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในภาพรวมอย่างต่อเนื่อง และกำหนดให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ บริหารจัดการและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} ในพื้นที่เกษตรกรรม

2. ข้อมูลพื้นฐาน

2.1 สถานการณ์จุดความร้อนในปี 2566

จากข้อมูลสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน) หรือ GISTDA ที่ได้มีการติดตามตรวจสอบสถานการณ์การเผาในที่โล่งของประเทศไทยจากดาวเทียม TERRA และ AQUA ระบบ MODIS ระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2566 พบว่ามีจุดความร้อนทั้งหมด 23,005 จุด แบ่งเป็น พื้นที่เกษตร 3,623 จุด พื้นที่เขต ส.ป.ก. 2,056 จุด พื้นที่ป่าอนุรักษ์ 8,264 จุด พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 7,132 จุด พื้นที่ริมทางหลวง 245 จุด พื้นที่ชุมชนและอื่นๆ 1,685 จุด โดยจุดความร้อนสะสมสูงสุดพบในพื้นที่ภาคเหนือ ตอนบน (9,654 จุด) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (4,629 จุด) และภาคเหนือตอนล่าง (4,386 จุด)

2.2 ข้อมูลพื้นที่เผาไหม้สะสมในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ ปี 2566

จากการวิเคราะห์พื้นที่เผาไหม้สะสมระหว่างวันที่ 1 มกราคม - 31 พฤษภาคม 2566 ในพื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ จังหวัดที่พบพื้นที่เผาไหม้มากที่สุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน ตาก และจังหวัด เชียงใหม่ มีพื้นที่เผาไหม้สะสมรวมทั้งสิ้น 9,643,678 ไร่ หากวิเคราะห์แยกตามการใช้ประโยชน์ที่ดิน ส่วนใหญ่มีการเผาไหม้ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ พื้นที่เกษตร พื้นที่เขต สปก. พื้นที่ชุมชนและอื่น และพื้นที่ริมทางหลวง 50 เมตร ตามลำดับ (มีพื้นที่เผาไหม้ในความรับผิดชอบของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกอบด้วย พื้นที่เกษตร และ พื้นที่เขต สปก. จำนวน 1,755,960 ไร่)

จังหวัด	พื้นที่เผาไหม้จำแนกตามพื้นที่รับผิดชอบ (ไร่)						รวมทั้งหมด
	ป่าอนุรักษ์	เขต ส.ป.ก.	ป่าสงวนแห่งชาติ	ริมทางหลวง	พื้นที่เกษตร	ชุมชนและอื่นๆ	
แม่ฮ่องสอน	995,679	2,516	677,220	808	24,229	29,037	1,729,490
เชียงใหม่	573,560	58,283	504,319	433	8,010	10,885	1,155,490
ตาก	726,524	46,018	550,874	671	21,454	35,627	1,381,168
เพชรบูรณ์	70,194	115,235	203,614	3,112	195,530	39,852	627,537
นครสวรรค์	25,812	103,267	17,271	4,200	405,709	23,340	579,599
น่าน	388,983	8,787	284,531	431	14,587	11,172	708,491
ลำปาง	148,816	70,202	503,609	1,071	15,730	26,854	766,283
อุดรดิตถ์	286,066	23,868	119,522	810	24,928	30,745	485,938
เชียงราย	60,656	22,360	219,815	395	57,021	7,142	367,388
ลำพูน	200,085	3,140	141,458	231	4,622	8,811	358,347
แพร่	114,599	23,576	173,663	214	4,605	2,464	319,121
พิษณุโลก	69,756	14,078	92,307	663	35,538	29,384	241,727
พิจิตร	128	10,784	58	3,087	239,812	2,016	255,886
พะเยา	104,142	12,728	53,500	1,164	85,103	8,185	264,823
สุโขทัย	30,633	12,001	51,983	272	17,002	2,459	114,350
กำแพงเพชร	82,368	20,714	59,998	145	20,135	1,703	185,064
อุทัยธานี	37,185	25,473	30,666	232	8,915	505	102,976
รวม	3,915,186	573,030	3,684,408	17,939	1,182,930	270,181	9,643,678

3. กรอบแนวคิด

สืบเนื่องจากปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 มีแนวโน้มรุนแรงขึ้น จึงต้องเร่งแก้ไขปัญหา กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้กำหนดแนวทางการยกระดับการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่เกษตรกรรม ให้มีประสิทธิภาพสูงสุด โดยจะต้องเตรียมการวางแผนล่วงหน้า ระบุพื้นที่เป้าหมายให้ชัดเจน สร้างกลไกการทำงานร่วมกับทุกภาคส่วน ภาคเอกชนสนับสนุนการแก้ไขปัญหาลดข้อจำกัด ด้านงบประมาณ กำหนดกลไกการทำงานทั้งส่วนกลาง และส่วนภูมิภาคให้มีความชัดเจน และสอดคล้องกับกลไกของคณะกรรมการระดับชาติที่มีกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นหน่วยงานหลัก ซึ่งได้จัดทำมาตรการแก้ไขปัญหามลพิษ PM2.5 ปี 2567 เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่า หมอกควัน และปัญหาฝุ่นละอองในภาพรวมของประเทศ

โดยเน้นการดำเนินงานเชิงรุกและเชิงรับ ภายใต้หลักการ 3R คือ

- 1) Re-Habit : ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม โดยเกษตรกรทำการเพาะปลูกพืชชนิดเดิมแบบไม่เผาในทุกขั้นตอนการผลิต
- 2) Replace with high value crops : ปรับเปลี่ยนพืชบนพื้นที่สูง ให้เป็นการปลูกพืชที่ปลอดภัยและลดการบุกรุกป่า จากการปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์เป็นพืชที่มีมูลค่าสูง (กาแฟ มะคาเดเมีย อะโวคาโด มะม่วง ฯลฯ) สร้างรายได้จากพืชที่มีมูลค่าสูงอย่างยั่งยืน
- 3) Replace with Alternate crops : ปรับเปลี่ยนพืชบนพื้นราบ จากพื้นที่ไม่เหมาะสมปลูกข้าวปรับไปปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ เพื่อส่งเสริมให้ปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมและสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ลดใช้น้ำปลูกพืชแบบปลอดภัย บริหารจัดการผลผลิตต่อจนการจำหน่าย

4. เป้าหมาย

ลดการเผาไหม้ในพื้นที่เกษตรกรรม เมื่อเทียบกับปีที่ผ่านมา

- 4.1 พื้นที่เป้าหมายหลัก : พื้นที่ 17 จังหวัดภาคเหนือ ลดการเผาไหม้ ร้อยละ 50
- 4.2 พื้นที่เป้าหมายรอง : พื้นที่อื่น ลดการเผาไหม้ ร้อยละ 10

5. มาตรการดำเนินงาน

มาตรการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่เกษตรกรรม มุ่งเน้นขยายการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษในพื้นที่เกษตรกรรม ที่เป็นสาเหตุหลักของปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน โดยดำเนินงาน 3 มาตรการ ดังนี้

มาตรการที่ 1 ประชาสัมพันธ์เชิงรุก และส่งเสริมการดำเนินงานตามภารกิจ

โดยส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมบูรณาการกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง (ใช้งบประมาณประจำปีดำเนินงาน) ให้ข้อมูลแก่เกษตรกรเพื่อทราบถึงมาตรการของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เกี่ยวกับการเผาเศษวัสดุทางการเกษตรในแปลง รวมถึงการส่งเสริมการนำเศษวัสดุทางการเกษตรมาสร้างมูลค่าเพิ่ม เน้นการดำเนินงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกร เอกชนผู้เกี่ยวข้อง และผู้บริโภค ภายใต้กิจกรรมการดำเนินงาน

- 1) พิจารณากำหนดให้การเผาเป็นเงื่อนไขในการได้รับความช่วยเหลือจากโครงการของภาครัฐ เช่น โครงการสนับสนุนค่าบริหารจัดการและพัฒนาคุณภาพผลผลิตข้าว โครงการประกันราคาข้าวโพด เป็นต้น
- 2) การขอความร่วมมือผู้ประกอบการอาจไม่รับซื้อสินค้าที่มีการเผา

3) การขอรับสินเชื่อโครงการส่งเสริมและสนับสนุนสินเชื่อสีเขียว (Green Credit) จากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

4) กิจกรรมดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

4.1) โครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร ดำเนินการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในพื้นที่นำร่องกลุ่มเดิมหรือกลุ่มใหม่ 16,350 ราย และพื้นที่ที่รัฐจัดที่ดินทำกิน 150 ราย จัดกิจกรรมนำร่องสาธิตเทคโนโลยีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทดแทนการเผา จัดงานรณรงค์หยุดเผาในพื้นที่เกษตร ณ สำนักงานเกษตรเขต ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลอดการเผา

4.2) โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยจัดทำแปลงต้นแบบการจัดการฟางสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และส่งเสริมการผลิตเชื้อเพลิงชีวมวลจากฟางข้าว โดยการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการและจัดหาอุปกรณ์เครื่องจักรและครุภัณฑ์พร้อมติดตั้ง

4.3) โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดำเนินงานผ่านกิจกรรมไถกลบตอซัง และการผลิตปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุทางการเกษตร

4.4) โครงการเฝ้าระวังการเผาซากพืช วัชพืช และวัสดุทางการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยการทำสื่อประชาสัมพันธ์ พร้อมจัดนิทรรศการ อบรมเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร จัดตั้งกฎระเบียบของกลุ่ม ข้อกำหนดบทลงโทษ และร่วมกันลดการเผาและผลกระทบจากการเผา รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

4.5) การปฏิบัติการฝนหลวงเพื่อแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า โดยจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่เร็วหน่วยและปฏิบัติการภาคเหนือ

4.6) โครงการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ (Motor Pool) โดยเกษตรกรสามารถเข้าถึงเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ จำนวน รวม 1,255 หน่วย อาทิ เครื่องอัดฟาง รถไถ เครื่องสับย่อย เครื่องคราดหญ้า เครื่องเกี่ยยหญ้ารวมกอง จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่

5) งานวิจัยและพัฒนา ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ในนาข้าวของเกษตรกร และ ศึกษาอิทธิพลของมาตรการ (ทางเศรษฐศาสตร์และทางสังคม) ต่อการตัดสินใจไม่เผาวัสดุเหลือใช้ในนาข้าวของเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประกอบการกำหนดแนวทางและมาตรการจูงใจที่เหมาะสมของภาครัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมการลดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจากนาข้าว

6) จัดงาน KICK OFF การรณรงค์ปลอดการเผาในพื้นที่เกษตร โครงการ “ไถกลบแทนเผา บรรเทาหมอกควันพิษิตหมอกควัน” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในวันที่ 23 ธันวาคม 2566 ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ ในช่วงเช้า จัดกิจกรรม KICK OFF การรณรงค์ปลอดการเผาในพื้นที่เกษตร ณ บ้านแม่กุ่ม ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และในช่วงบ่าย จัดงานเสวนาวิชาการ เรื่องการแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ณ อุทยานดาราศาสตร์สิรินธร จังหวัดเชียงใหม่

มาตรการที่ 2 ปรับรูปแบบการผลิต และขยายการดำเนินงาน

ให้เกษตรกรเตรียมตัวปรับกิจกรรมการผลิตให้ปลอดการเผา มุ่งสู่มาตรฐาน GAP PM2.5 FREE โดยขอรับสนับสนุนงบประมาณเพิ่มเติมจากคณะรัฐมนตรี เพื่อให้ครอบคลุมและสามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างยั่งยืน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อยู่ระหว่างจัดทำมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE ซึ่งเป็นมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดการเผาทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการเตรียมแปลงจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเน้นการบริหาร

จัดการเศษวัสดุ โดยต้องกำหนดมาตรการจูงใจ และขอความร่วมมือเกษตรกร ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตตามบริบทของพื้นที่ ตามหลัก 3R ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรับเปลี่ยนพืชบนพื้นที่สูงและบนพื้นราบ เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ ลดใช้น้ำ ปลูกพืชแบบปลอดการเผา บริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด รวมถึงจัดเตรียมเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและถั่วเขียวพันธุ์ดี รองรับการปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพื้นที่นาปรัง และใช้มาตรการทางสังคม ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อต่างๆ และสร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับผ่าน Application จำนวน 4 โครงการ

1) โครงการบูรณาการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและถั่วเขียวพันธุ์ดี เพื่อส่งเสริมการปลูกพืชหลังนา เพื่อผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและถั่วเขียว บริหารจัดการเมล็ดพันธุ์ไปสู่เกษตรกรผู้ผลิต แก้ปัญหาขาดแคลนเมล็ดพันธุ์ดี และมีเมล็ดพันธุ์ดีไว้ใช้อย่างพอเพียง เป็นการเตรียมการรองรับปรากฏการณ์เอลนีโญ ให้เกษตรกรเพาะปลูกพืชใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง ซึ่งเป็นพืชที่ตลาดมีความต้องการ โดยดำเนินการผลิตเมล็ดพันธุ์ถั่วเหลืองและถั่วเขียวชั้นพันธุ์คัด พันธุ์หลัก พันธุ์ขยาย และพันธุ์จำหน่าย เพื่อสนับสนุนให้กับเกษตรกรนำไปปลูกทดแทนข้าวนาปรัง

2) โครงการพื้นที่นำร่องต้นแบบการปรับเปลี่ยนเป็นพืชที่มีมูลค่าสูง พื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย น่าน พะเยา พื้นที่รวม 20,000 ไร่ โดยเน้นปรับเปลี่ยนการปลูกจากพืชล้มลุก เป็นพืชที่มีมูลค่าสูง เช่น ไม้ผล (กาแฟ มะคาเดเมีย อะโวคาโด) หรือไม้ยืนต้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาวได้อย่างยั่งยืน ดำเนินการตั้งแต่เดือนมกราคม 2567 - เดือนธันวาคม 2569

3) โครงการจัดตั้งศูนย์บริหารเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ (Motor Pool) เพื่อลดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร วงเงิน 10.35 ล้านบาท

4) โครงการผลิตและขยายจุลินทรีย์ย่อยสลายตอซัง เพื่อพัฒนาการผลิตสารชีวภัณฑ์ย่อยสลายฟาง และตอซังข้าวให้ได้ในปริมาณมากพอสำหรับย่อยสลายเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในนาข้าว และกระจายสารชีวภัณฑ์ให้เกษตรกรใช้

นอกจากนี้ มีการยกระดับศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคในพื้นที่ เป็นประจำทุกวันหรือตามความจำเป็น ผ่านระบบการประชุมออนไลน์ และจัดชุดปฏิบัติการเพื่อเฝ้าระวังกรณีเกิดสถานการณ์การเผาในพื้นที่ระดับตำบล และหรืออำเภอ” รวมทั้ง การปฏิบัติการฝนหลวง เร่งก่อเมฆและสร้างความชุ่มชื้นให้ป่า ป้องกันและบรรเทาสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน ฝุ่นละออง

มาตรการที่ 3 เตรียมการรองรับการเปลี่ยนรูปแบบการผลิต เพื่อความยั่งยืน

มาตรฐาน GAP PM2.5 FREE จะมีผลบังคับใช้ในอีก 2 ปีข้างหน้า (ปี 2568) จึงเสนอการเตรียมมาตรการรองรับเพื่อให้เกษตรกรปรับรูปแบบสู่การผลิตอย่างยั่งยืนที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม โดยตั้งคณะทำงานเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตและเข้าสู่ระบบมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE ผ่านการดำเนินงานใน 4 ประเด็น ได้แก่

1) การคืน / ลดหย่อนภาษีให้แก่เอกชน ที่รับซื้อ และ/หรือ ให้การสนับสนุนเครื่องจักรกลแก่เกษตรกรที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE

2) การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร

3) การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม (รักษามาตรฐาน GAP PM2.5 FREE) เพื่อจูงใจให้เกษตรกรรักษามาตรฐานการผลิตอย่างต่อเนื่อง

4) ส่งเสริมให้เกิดมาตรการทางสังคมในการบริโภคสินค้าที่ผลิตจากผลิตภัณฑ์ที่ได้รับมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE รวมถึงสร้างระบบตรวจสอบย้อนกลับ

6. การปฏิบัติการ

จากมาตรการในข้อ 5 นำมากำหนดเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน แบ่งออกเป็น ระยะเตรียมการ ระยะเผชิญเหตุ และมาตรการภาพรวมที่ต้องดำเนินการต่อเนื่องตลอดทั้งปี เพื่อความยั่งยืนในการแก้ไขปัญหาในระยะยาว ดังนี้

6.1 ระยะเตรียมการ

1) ดำเนินการจัดทำแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม รวบรวมแผนงานโครงการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กิจกรรมดำเนินงานเพื่อสนับสนุนการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม

(1) โครงการส่งเสริมการหยุดเผาในพื้นที่การเกษตร ดำเนินการถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพเกษตรกรในพื้นที่นำร่องกลุ่มเดิมหรือกลุ่มใหม่ 16,350 ราย และพื้นที่ที่รัฐจัดที่ดินทำกิน 150 ราย จัดกิจกรรมนำร่องสาธิตเทคโนโลยีการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรทดแทนการเผา จัดงานรณรงค์หยุดเผาในพื้นที่เกษตร ณ สำนักงานเกษตรเขต ส่งเสริมการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่ายเกษตรกรปลอดการเผา

(2) โครงการสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยจัดทำแปลงต้นแบบการจัดการฟางสร้างมูลค่าเพิ่มจากวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และส่งเสริมการผลิตเชื้อเพลิงชีวมวลจากฟางข้าว โดยการคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการและจัดหาอุปกรณ์เครื่องจักรและครุภัณฑ์พร้อมติดตั้ง

(3) โครงการส่งเสริมการไถกลบและผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก ดำเนินงานผ่านกิจกรรมไถกลบตอซัง และการผลิตปุ๋ยหมักจากเศษวัสดุทางการเกษตร

(4) โครงการเฝ้าระวังการเผาซากพืช วัชพืช และวัสดุทางการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยการทำสื่อประชาสัมพันธ์ พร้อมจัดนิทรรศการ อบรมเกษตรกร ส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกร จัดตั้งกฎระเบียบของกลุ่ม ข้อกำหนด บทลงโทษ และร่วมกันลดการเผาและผลกระทบจากการเผา รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายอย่างต่อเนื่องและจริงจัง

(5) โครงการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรมเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ (Motor Pool) โดยเกษตรกรสามารถเข้าถึงเครื่องจักรกลและอุปกรณ์ จำนวน รวม 1,255 หน่วย อาทิ เครื่องอัดฟาง รถไถ เครื่องสับย่อย เครื่องคราดหญ้า เครื่องเกลี่ยหญ้ารวมกอง จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในพื้นที่

2) จัดงาน KICK OFF การรณรงค์ปลอดการเผาในพื้นที่เกษตร โครงการ “ไถกลบแทนเผา บรรเทามลพิษพิชิตหมอกควัน” ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2567 ในวันที่ 23 ธันวาคม 2566 ประกอบด้วย 2 กิจกรรม ได้แก่ ในช่วงเช้าจัดกิจกรรม KICK OFF การรณรงค์ปลอดการเผาในพื้นที่เกษตร ณ บ้านแม่กุ่ม ตำบลสันกลาง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ และในช่วงบ่าย จัดงานเสวนาวิชาการ เรื่องการแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่การเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ณ อุทยานดาราศาสตร์สิรินธร จังหวัดเชียงใหม่

3) ให้นำหน่วยงานในส่วนภูมิภาค

(1) สำรวจเครื่องจักรกลที่ใช้ในการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร อาทิ เครื่องอัดฟาง รถไถ ที่พร้อมใช้งาน พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนเครื่องจักรกล เครื่องมือ และกำหนดรูปแบบ/กลไกการบริหารจัดการ

(2) ประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด (Area-based) กำหนดรูปแบบ/กลไก การบริหารจัดการเชื่อมโยงตลาดเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่ในการนำอุปกรณ์ไปใช้ในแปลงของเกษตรกรให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

6.2 ระยะเวลาขีญเหตุ

1) การยกระดับศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ติดตามผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคในพื้นที่ เป็นประจำทุกวันหรือตามความจำเป็น ผ่านระบบการประชุมออนไลน์

2) ชุดปฏิบัติการเพื่อเฝ้าระวังกรณีเกิดสถานการณ์การเผาในพื้นที่ระดับตำบล และหรืออำเภอ” ซึ่งมีกรมส่งเสริมการเกษตรเป็นหน่วยงานหลักดำเนินการ ดำเนินการร่วมกับหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ตามหลักการ “แบ่งคน แบ่งพื้นที่ แบ่งทรัพยากร” ดังนี้

- (1) พื้นที่ในเขตชลประทาน ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานชลประทาน และโครงการชลประทานจังหวัด
- (2) พื้นที่นอกเขตชลประทาน ดำเนินงานร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด
- (3) พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- (4) พื้นที่ในเขตนิคมสหกรณ์ ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

และมีหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ในระดับพื้นที่ สนับสนุนการดำเนินงาน พร้อมทั้งระดมสรรพกำลังจากเครือข่ายอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) และขอความร่วมมือผู้นำท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมดำเนินการทั้งมาตรการเชิงรุก (เฝ้าระวังจุดที่มีการเผาเดิม) และมาตรการเชิงรับ (ตรวจสอบจุดที่มีการตรวจพบ hot spot

3) การปฏิบัติการฝนหลวง เร่งก่อเมฆและสร้างความชุ่มชื้นให้ป่า ป้องกันและบรรเทาสถานการณ์ไฟป่า หมอกควัน ฝุ่นละออง

6.3 มาตรการภาพรวม

1) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจเผาวัสดุเหลือใช้ในนาข้าวของเกษตรกรและศึกษาอิทธิพลของมาตรการ (ทางเศรษฐศาสตร์และทางสังคม) ต่อการตัดสินใจไม่เผาวัสดุเหลือใช้ในนาข้าวของเกษตรกร เพื่อนำข้อมูลไปประกอบการกำหนดแนวทางปฏิบัติและสร้างมาตรการจูงใจ ที่เหมาะสมของภาครัฐในการสนับสนุนและส่งเสริมการลดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรจากนาข้าวในระยะต่อไป

2) ยกระดับการผลิตสินค้าเกษตรให้ปลอดภัยปลอดการเผาด้วยมาตรฐาน GAP PM2.5 Free

2.1) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ อยู่ระหว่างจัดทำมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE คาดว่าจะแล้วเสร็จในปี 2568 ซึ่งเป็นมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรที่ปลอดภัยปลอดการเผาทุกขั้นตอน ตั้งแต่กระบวนการเตรียมแปลงจนถึงการเก็บเกี่ยวผลผลิต โดยเน้นการบริหารจัดการเศษวัสดุ โดยต้องกำหนดมาตรการจูงใจ และขอความร่วมมือเกษตรกร ปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตตามบริบทของพื้นที่ ตามหลัก 3R ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ปรับเปลี่ยน

พืชบนพื้นที่สูงและบนพื้นราบ เพื่อส่งเสริมปรับเปลี่ยนการปลูกพืชให้เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ ลดใช้น้ำ ปลูกพืชแบบปลอดการเผา บริหารจัดการผลผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการของตลาด โดยในระยะเร่งด่วน กรมวิชาการเกษตร ได้ร่วมมือกับภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ยกระดับมาตรฐาน GAP ให้เป็นมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE Plus ซึ่งจะสามารถบังคับใช้ได้ในช่วงต้นปี 2567

2.2) ขอความร่วมมือภาคเอกชนรับซื้อผลผลิตซึ่งได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE Plus และ GAP PM2.5 FREE ในราคาที่สูงกว่า

2.3) พิจารณามาตรการ คั้น/ลดหย่อนภาษีให้แก่ภาคเอกชน ที่รับซื้อผลผลิตที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน GAP PM2.5 FREE และที่สนับสนุนเครื่องจักรกลต่าง ๆ ในการจัดการเศษวัสดุทางการเกษตร

2.4) ให้การสนับสนุนเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำแก่เกษตรกรและสถาบันเกษตรกรที่ดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับผลผลิตทางการเกษตรที่ปลอดการเผา

2.5) ให้การสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อรักษาสิ่งแวดล้อม (รักษามาตรฐาน GAP PM2.5 FREE) เพื่อจูงใจให้เกษตรกรรักษามาตรฐานการผลิตอย่างต่อเนื่อง

2.6) กำหนดเงื่อนไขเรื่องการห้ามเผาในมาตรการให้ความช่วยเหลือ/สนับสนุนต่าง ๆ ของภาครัฐ

7. กลไกการบริหารจัดการ

7.1 กลไกการบริหารจัดการระดับนโยบาย

1) คณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM2.5) ภาคการเกษตร โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM2.5) ภาคการเกษตร รวมถึงพิจารณากระบวนการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM2.5) ภาคการเกษตรทั้งระบบได้อย่างยั่งยืน

7.2 กลไกการบริหารจัดการสู่การปฏิบัติ

1) ส่วนกลาง : ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ มีรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน

2) ส่วนภูมิภาค : ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร จังหวัด มีเกษตรและสหกรณ์ จังหวัด เป็นประธาน โดยบูรณาการกับศูนย์ปฏิบัติการระดับจังหวัด ที่มีผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นประธาน

ด่วนที่สุด

ที่ กษ ๐๒๑๒/จ ๖๒๒๑

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ถนนราชดำเนินนอก กทม. ๑๐๒๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง การดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี ๒๕๖๖/๖๗

เรียน ผู้ว่าราชการจังหวัด

ด้วยสถานการณ์ฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ในประเทศไทย มีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี โดยเฉพาะในช่วงเดือนมกราคม ถึงเดือนพฤษภาคม จะมีความกดอากาศสูงทำให้อากาศปิด ลมสงบ ฝุ่นละอองไม่ฟุ้งกระจาย เกิดการสะสมในพื้นที่จนเกินมาตรฐาน และส่งผลกระทบต่อประเทศ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งปัจเจกบุคคลและส่วนรวมในหลายด้าน ได้แก่ ด้านสังคม สุขภาพ ตลอดจนเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรเป็นหนึ่งในต้นเหตุของการเกิด PM_{2.5} และกิจกรรมที่เกษตรกรดำเนินการเป็นกิจกรรมที่ดำเนินการเช่นเดิมเป็นปกติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงมีคำสั่งเมื่อวันที่ ๒๕ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นประธาน และมีอำนาจหน้าที่ กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร รวมถึงพิจารณาระบบการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร ทั้งระบบได้อย่างยั่งยืน ซึ่งที่ประชุมคณะกรรมการฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ มีมติเห็นชอบแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ปี ๒๕๖๖/๖๗ และมอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดทำรายละเอียดตามข้อเสนอในการขับเคลื่อนระยะต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาฝุ่นพิษ PM_{2.5} ปี ๒๕๖๗ เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาในภาพรวมอย่างต่อเนื่องของคณะกรรมการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศเพื่อความยั่งยืน ที่มีรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (พลตำรวจเอก พัชรวาท วงษ์สุวรรณ) เป็นประธาน ได้ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์บริหารจัดการและแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM_{2.5} ในพื้นที่เกษตรกรรม กำหนดเป้าหมายให้พื้นที่ ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ ลดลงร้อยละ ๕๐ สำหรับพื้นที่อื่น ลดลงร้อยละ ๑๐

ในการนี้ เพื่อให้การแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ในพื้นที่เกษตรกรรมเป็นไปอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ ตรงจุด และทันต่อสถานการณ์ สามารถลดจำนวนจุดความร้อน (hot spot) ในพื้นที่เกษตรกรรมเขตภาคเหนือได้ร้อยละ ๕๐ และพื้นที่อื่นลดลงร้อยละ ๑๐ เมื่อเทียบกับปี ๒๕๖๖ จึงเห็นควรให้มีการบูรณาการงานในพื้นที่ระหว่างหน่วยงานในสังกัดและนอกสังกัด ร่วมกันขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหา มุ่งเน้นขยายการดำเนินงานทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม ดังนี้

๑. มอบหมายให้ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตรจังหวัด จัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อเฝ้าระวังการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม โดยให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัดในฐานะผู้อำนวยการศูนย์บูรณาการร่วมกับส่วนราชการในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จัดทำแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ที่สอดคล้องกับแนวปฏิบัติของศูนย์ปฏิบัติการระดับจังหวัด เพื่อแก้ไขปัญหาหมอกพิษทางอากาศในพื้นที่ ๑๗ จังหวัดภาคเหนือ และ ๕ จังหวัดปริมณฑล ซึ่งตั้งขึ้นตามคำสั่งของคณะกรรมการจัดการปัญหามลพิษทางอากาศเพื่อความยั่งยืน และให้นำข้อมูลจุดความร้อนที่เกิดขึ้นในปี ๒๕๖๖ มาเป็นเป้าหมาย รวมทั้งนำข้อมูลจากทะเบียนเกษตรกรรมมาใช้ประกอบการกำหนดเวลาลงพื้นที่

ของชุด ...

ของชุดปฏิบัติการ โดยให้ปฏิบัติงานร่วมกับชุดปฏิบัติการเพื่อเฝ้าระวัง กรณีเกิดสถานการณ์การเผาในพื้นที่ระดับตำบล และ/หรืออำเภอ ของกรมส่งเสริมการเกษตร (หนังสือกรมส่งเสริมการเกษตร ด่วนที่สุด ที่ กษ ๑๐๐๑/ว๑๘๐๘ ลงวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖) และดำเนินการร่วมกับเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ ตามหลักการ “แบ่งคน แบ่งพื้นที่ แบ่งทรัพยากร” ดังนี้

- (๑) พื้นที่ในเขตชลประทาน ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานชลประทาน และโครงการชลประทานจังหวัด
- (๒) พื้นที่นอกเขตชลประทาน ดำเนินงานร่วมกับสถานีพัฒนาที่ดินจังหวัด
- (๓) พื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดิน ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด
- (๔) พื้นที่ในเขตนิคมสหกรณ์ ดำเนินงานร่วมกับสำนักงานสหกรณ์จังหวัด

โดยมีเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานอื่นในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในระดับพื้นที่สนับสนุนการดำเนินงาน พร้อมทั้งระดมสรรพกำลังจากเครือข่ายอาสาสมัครเกษตรหมู่บ้าน (อกม.) และขอความร่วมมือผู้นำท้องถิ่น/กำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน ร่วมดำเนินการทั้งมาตรการเชิงรุก (เฝ้าระวังจุดที่มีการเผาเดิม) และมาตรการเชิงรับ (ตรวจสอบจุดที่มีการตรวจพบ hot spot) ทั้งนี้ สามารถดาวน์โหลดข้อมูลจุดความร้อนรายวัน ผ่านทาง <https://fire.gistda.or.th/download-v๑.html> หัวข้อ Excel จุดความร้อนสรุปรายวัน MODIS และให้รวบรวมประมวล และรายงานผลการดำเนินงานให้สำนักแผนงานและโครงการพิเศษทุกวัน ผ่านทางแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) โดยเริ่มรายงานตั้งแต่วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

๒. มอบหมายให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัด พิจารณากำหนดกิจกรรมไว้ในแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการเผาในพื้นที่เกษตรกรรมระดับจังหวัด และระดับอำเภอ ดังนี้

๒.๑ ใช้กลไกคณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (SC) ดำเนินกิจกรรมสำรวจเครื่องจักรกลที่ใช้ในการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร อาทิ เครื่องอัดฟาง รถไถที่พร้อมใช้งาน พร้อมทั้งจัดทำทะเบียนเครื่องจักรกล เครื่องมือ และบริหารจัดการการนำอุปกรณ์ไปใช้ในแปลงของเกษตรกรให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

๒.๒ ใช้กลไกคณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด (อพก.) ดำเนินกิจกรรมการบริหารจัดการเชื่อมโยงตลาดเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่ โดยประสานความร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ และภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด (Area-based)

๓. มอบหมายให้เกษตรและสหกรณ์จังหวัด จัดทำรายงานความคืบหน้าและผลการดำเนินงาน ในข้อ ๒.๑ และ ๒.๒ ส่งให้สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายในวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๖ ผ่านทาง E-Mail : disas.plan@gmail.com

๔. มอบหมายให้ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ โดยสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ยกระดับการเฝ้าระวัง และติดตามสถานการณ์ รับทราบผลการดำเนินงาน ปัญหา และอุปสรรคจากพื้นที่เป็นประจำทุกวัน

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ และขอได้โปรดพิจารณามอบหมายเกษตรและสหกรณ์ดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายประยูร อินสกุล)
ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สำนักแผนงานและโครงการพิเศษ

โทรศัพท์ ๐-๒๒๘๑-๙๔๐๑ โทรสาร ๐-๒๖๒๙-๙๖๖๐

กลไกการดำเนินงานเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เกษตรกรรม ปี 2566/67

ระดับนโยบาย

คณะกรรมการ

จัดการปัญหามลพิษทางอากาศเพื่อความยั่งยืน
รณม. (พล.ต.อ.พัชรวาท วงษ์สุวรรณ) เป็นประธาน

- กำหนดนโยบาย มาตรการ ไขปัญหาฝุ่นพิษ PM_{2.5} ปี 2567 เป้าหมาย ลดการเผาไหม้ พื้นที่ 17 จ.ภาคเหนือ ร้อยละ 50 พื้นที่อื่น ร้อยละ 10

คณะกรรมการ

ป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5})
ภาคการเกษตร (รณว.กษ. เป็นประธาน)

- กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร
- พิจารณาระบบการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษขนาดเล็กไม่เกิน 2.5 ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตรทั้งระบบได้อย่างยั่งยืน

ระดับปฏิบัติการ

ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหามลพิษด้านภาคการเกษตร
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (รองปลัด กษ. เป็น ผอ.ศูนย์ฯ)

- จัดทำแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศในพื้นที่เกษตรกรรม
- จัดตั้ง War room ติดตามสถานการณ์
- รวบรวม สรุปรายงาน ทุกวัน

ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหามลพิษด้านภาคการเกษตร
จังหวัด (คช.จ. เป็น ผอ.ศูนย์ฯ)

- จัดทำแผนปฏิบัติการฯ ระดับ จ. และ อ.
- รวบรวมผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง / รายงานสถานการณ์

ประสานการ
ดำเนินงาน

คณะกรรมการ

ระดับจังหวัด

- คณะกรรมการขับเคลื่อนงานด้านการเกษตรระดับจังหวัด (SC) จัดทำทะเบียนเครื่องจักรกล เครื่องมือ และกำหนดรูปแบบ/กลไกการบริหารจัดการในการนำอุปกรณ์ไปใช้ในแปลงของเกษตรกรให้ครอบคลุมทุกพื้นที่
- คณะอนุกรรมการพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ระดับจังหวัด (อพค.) ประสานภาครัฐและเอกชน กำหนดรูปแบบ/กลไก การบริหารจัดการเชื่อมโยงตลาดเศษวัสดุทางการเกษตรในพื้นที่

ชุดปฏิบัติการ

เพื่อเฝ้าระวังกรณีเกิดสถานการณ์การเผาในพื้นที่ระดับ ต. และ/หรือ อ.

- ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริง / ทำความเข้าใจ
- รายงานผล

โดยให้ เกษตรกร อ. เป็นหัวหน้าชุด ปศ.อ. ปม.อ. และ กษ.จ. ร่วมดำเนินการ ภายใต้หลักการ "แบ่งคน แบ่งพื้นที่ แบ่งทรัพยากร" ดังนี้

(1) ในเขต ชป. ร่วมกับ ชป. (2) นอกเขต ชป. ร่วมกับ พต.

(3) ในเขต ส.ป.ก. ร่วมกับ ส.ป.ก. (4) ในเขตนิกมสหกรณ์ ร่วมกับ กสส.

ให้บูรณาการร่วมกับ อคม. และกำนัน/ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ตั้งชุดปฏิบัติการ
3 มาตรการ “ เจอ จับ ปรับ ”

ไม่เผา
ในพื้นที่เกษตร
ข้าว ข้าวโพด อ้อย

เจอเป็นดับ

ชุดปฏิบัติการ ตรวจสอบ Hot Spot ลงพื้นที่
ร่วมกับท้องถิ่น เพื่อร่วมดับไฟ

เจอ

จับมือคุย

วางแผนลงพื้นที่ทำความเข้าใจ
เป้าหมายพื้นที่ Hot Spot ปี 66

จับ

ปรับเปลี่ยนไม่เผา

ชี้แจง/สนับสนุนให้ปรับเปลี่ยน
การจัดการแปลงหลังเก็บเกี่ยว

ปรับ

คำสั่งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

ที่ ๙๕๕ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5})

ภาคการเกษตร

ตามที่นายกรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๖ นโยบายที่สำคัญประการหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดี คือ ชีวิตที่มีสิ่งแวดล้อมที่สะอาดสำหรับทุกคน รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นวาระแห่งชาติโดยเฉพาะเรื่องฝุ่นควัน PM_{2.5} ที่ทวีความรุนแรงขึ้นทุกปีและส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนทุกคนด้วยการสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจทั้งทางบวกและทางลบในภาคเกษตรกรรม ใช้ข้อมูลจากดาวเทียมเพื่อประเมินผลและติดตามการบังคับใช้กฎหมาย รวมถึงการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

เพื่อให้การขับเคลื่อนการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ในภาคการเกษตร มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรม กำหนดกรอบแนวทางการปฏิบัติงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสำเร็จตามเจตนารมณ์ที่กำหนด อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม จึงแต่งตั้งคณะกรรมการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร โดยมีองค์ประกอบหน้าที่และอำนาจ ดังนี้

องค์ประกอบ

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	ประธานกรรมการ
๒. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	รองประธานกรรมการ
๓. ปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	รองประธานกรรมการ
๔. ศาสตราจารย์ศิวัช พงษ์เพียจันทร์ ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยและพัฒนาการป้องกันและจัดการภัยพิบัติ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์	กรรมการ
๕. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิดางค์ พิสัยหล้า ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
๖. ผู้แทนกระทรวงมหาดไทย	กรรมการ
๗. ผู้แทนกระทรวงอุตสาหกรรม	กรรมการ
๘. ผู้แทนกระทรวงพลังงาน	กรรมการ
๙. ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ	กรรมการ

๑๐. รองปลัด...

๑๐. รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หัวหน้ากลุ่มภารกิจด้านบริหารจัดการทรัพยากรเพื่อการผลิต	กรรมการ
๑๑. หัวหน้าผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
๑๒. อธิบดีกรมชลประทาน	กรรมการ
๑๓. อธิบดีกรมประมง	กรรมการ
๑๔. อธิบดีกรมปศุสัตว์	กรรมการ
๑๕. อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน	กรรมการ
๑๖. อธิบดีกรมฝนหลวงและการบินเกษตร	กรรมการ
๑๗. อธิบดีกรมวิชาการเกษตร	กรรมการ
๑๘. อธิบดีกรมส่งเสริมการเกษตร	กรรมการ
๑๙. อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์	กรรมการ
๒๐. เลขาธิการสำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม	กรรมการ
๒๑. เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ	กรรมการ
๒๒. เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร	กรรมการ
๒๓. อธิบดีกรมการข้าว	กรรมการ
๒๔. อธิบดีกรมหม่อนไหม	กรรมการ
๒๕. ผู้แทนกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย	กรรมการ
๒๖. ผู้แทนกรมควบคุมมลพิษ	กรรมการ
๒๗. ผู้แทนสำนักงานพัฒนาเทคโนโลยีอวกาศและภูมิสารสนเทศ (องค์การมหาชน)	กรรมการ
๒๘. ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการอ้อยและน้ำตาลทราย	กรรมการ
๒๙. ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาการวิจัยการเกษตร	กรรมการ
๓๐. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	กรรมการ
๓๑. ผู้อำนวยการสำนักกฎหมาย สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ
๓๒. ผู้ช่วยปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่กำกับดูแลสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ	กรรมการ และเลขานุการ
๓๓. ผู้อำนวยการสำนักแผนงานและโครงการพิเศษ สำนักงานปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์	กรรมการ และผู้ช่วยเลขานุการ

หน้าที่และอำนาจ

๑. กำหนดนโยบาย มาตรการ และแนวทางการขับเคลื่อนป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร
๒. พิจารณาระบบการบริหารจัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตรทั้งระบบ

๓. อำนวยความสะดวก กำกับ ติดตามการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษทางอากาศขนาดเล็กไม่เกิน ๒.๕ ไมครอน (PM_{2.5}) ภาคการเกษตร

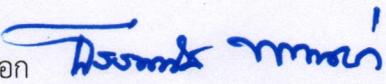
๔. แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือมอบหมายบุคคลเพื่อช่วยปฏิบัติงาน ได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๕. ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมาย

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ร้อยเอก

(ธรรมนัส พรหมเผ่า)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

- ตัวอย่าง -

คำสั่งจังหวัด .....

เรื่อง จัดตั้งชุดปฏิบัติการเพื่อเฝ้าระวังการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม อำเภอ .....

1. เกษตรอำเภอ	หัวหน้าชุดปฏิบัติการ
2. ประมงอำเภอ	ชุดปฏิบัติการ
3. ปศุสัตว์อำเภอ	ชุดปฏิบัติการ
4. ผู้แทนโครงการชลประทาน	ชุดปฏิบัติการ
5. ผู้แทนสถานีพัฒนาที่ดิน	ชุดปฏิบัติการ
6. ผู้แทนสำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัด	ชุดปฏิบัติการ
7. ผู้แทนสำนักงานสหกรณ์จังหวัด	ชุดปฏิบัติการ
8. ผู้แทนสำนักงานเกษตรและสหกรณ์จังหวัด	ชุดปฏิบัติการ
9. ผู้แทนสำนักงานเกษตรอำเภอ	เลขานุการชุดปฏิบัติการ

อำนาจหน้าที่

1. ประชาสัมพันธ์สร้างความรู้ ความเข้าใจ เพื่อเฝ้าระวังการเผาในพื้นที่เกษตรกรรม
2. เฝ้าระวัง ติดตามสถานการณ์จุดความร้อน (Hot Spot) ลงพื้นที่ตรวจสอบข้อเท็จจริงในพื้นที่ทันทีที่เกิดเหตุ
3. สรุปผลการตรวจสอบข้อเท็จจริง รายงานผลการดำเนินงานให้ศูนย์ติดตามและแก้ไขปัญหาภัยพิบัติด้านการเกษตร จังหวัด ทุกวัน

ผู้ว่าราชการจังหวัด.....